AYRILIK DEĞİL İDRAK ÇEŞİTLİLİĞİ OLARAK MEZHEPLER

Mezhep, bütün dinlerde olduğu gibi yüce dinimiz İslam'ın da en tabii gerçeğidir. Sözlükte gidilen/gidilecek yol anlamında kullanılan kelimenin dini literatürümüzdeki anlamı *"dinin as- lî veya fer'î hükümlerinin dayandığı delilleri bulmakta ve bunlardan hüküm çıkarıp yorumlamakta otorite sayılan âlimlerin ortaya koyduğu görüşlerin tamamı veya belirledikleri sistem"* şeklinde tanımlanmaktadır. Burada yer alan aslî hükümlerle, dinin inanç esaslarına atıfta bulunulurken, fer'î hükümlerle de ibadetler ile insanlar arası münasebetlere işaret edilmektedir. Öte yandan iman esaslarını konu edinen mezhepler itikadî, diğerleri de fıkhî mezhepler şeklinde isimlendirilmiştir.

Mezhep kavramı, her şeyden önce İslam tarihinin başlangıç dönemlerinde dini çerçeveye sadık olmak şartıyla ortaya çıkan usul farklılaşmalarıyla gündeme gelmiştir. Gerek inanç (itikad) gerekse amel (fıkıh) alanıyla ilgili konularda Kur'an ve Sünnet'in yeni zamanlar ve yeni kuşaklar nezdinde nasıl yorumlanıp ele alınacağı konusunda Resûl-i Ekrem Efendimizin (sas) irtihalini müteakiben Müslümanlar arasında yorum çeşitliliğinden kaynaklanan farklılıklar ilerde Müslümanlar arasında mezhep şeklinde tanımlanacak yeni tarz birlikteliklerin, düşünme ve kavrama biçimlerinin kısaca ilmî usul ve pratiklerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur.

Toplumsal çeşitlilik, algı ve kavrama düzeylerinin farklılığı, dinin özüne nüfuz etme konusundaki değişik tecrübeler dikkate alındığında söz konusu yapıların ortaya çıkması pek tabiidir ki mukadderdir. Mezheplerin ortaya çıkması seleflerimiz nezdinde yadırganmamış, görüş ayrılıklarının derinleşmesinde ilkeler gözetildiği sürece bir fitne endişesine kapılmak söz konusu olmamıştır. Bilakis bu yöndeki müzakereler, İslam'ın dinamik karakterinin bütün zamanlar içinde her zaman yenilenmesi açısından Müslümanların samimi gayretlerini yansıtmıştır.

İslam geleneğinin kendi iç bütünlüğü içinde mümbit birer dal mesabesinde ortaya çıkan mezhepler, Müslüman coğrafyasının pek çok yerinde farklı bakış açıları, yöntem ve yorumlama pratikleriyle her zaman birbirini besleyen, koruyan ve kollayan kudretli ve bütünlüklü bir uzvun ayrılmaz/ayrışmaz parçaları olarak değer kazanmışlardır. Kimi sıra dışı grup ve oluşumların ifrad ve tefrid bataklığında ürettiği gayri meşru yol ve yordamlar bir kenara bırakılırsa, varlık ve beyanını Kur'an ve Sünnet'in aydınlığında inşa eden ve her zaman Müslümanların yüksek maslahatını, güven ve istikrarını, birlik ve bütünlüğünü esas alan mezhepler, idrak çeşitliliğimizi ve zenginliğimizi ortaya koymakta, farklı deneyimlerle muhatap olan zihniyet dünyamıza yeni bakış açıları ve prensipler katmaktadır.

Bugün gelinen noktada ne yazık ki mezhep gerçeğini bir ayrışma ve gerilim hattı olarak gören ve bu yöndeki adet ve alışkanlıklarını Müslüman dünyasında birer fitne unsuru olarak zerketmeye çalışan kötü niyetli adımlarla karşı karşıyayız. İslâm'ın Şii ve Sünni yorumlar ekseninde çeşitlenen mezhepleri, asırlar boyu birbirleriyle huzur içinde yaşamanın yol ve yordamlarını ortak referans metinleri aracılığıyla her daim bulmakta zorlanmamışken bugün aynı temeller, ayrılık ve çekişmenin temel unsurları olarak

gündeme getirilmektedir.

Müslümanların tarih boyunca kardeşliklerini yüksek bir sadakatle her şeyin üstünde tutan hassasiyetleri sayesinde mezhep ihtilafları Din-i Mübin-i İslam'ın daha iyi yorumlanıp anlaşılmasında, hoş ve geliştirici bir ihtilaf alanı olarak değerlendirilmişken bugün bu çerçeveyi var gücüyle bozmaya ve parçalamaya çalışan şeytani hile ve desiselerle karşı karşıyayız.

Müslümanların dinin temel sabiteleri hakkında farklı görüşlere sahip olmasından, bu tür farklılıklarını indi ve zanni görüşlerine dayandırmayıp, kendi alanında saygın ve muteber usul gelenekleriyle ilişkilendirmelerinden daha doğal ne olabilir ki? Mezhep gerçeği aslında sadece dini bir tercih olmanın ötesinde aynı zamanda da sosyolojik bir realitedir. Hepimiz bir mezhebin içinde doğarız. İlmi meraklarımız, arayış ve inkişafımız mezhep tercihlerimizin daha sağlıklı bir mecrada ilerleyip gelişmesine imkân verir. Bununla birlikte olayın sosyolojik boyutları dini, kültürel ve etnik yapılarla iç içe geçmiş bir mezhep algısının yaygınlığını da kabul etmemizi gerektirir. Ülkelerin dini müktesebatı, ilmi çabaları dini ve mezhebi eğilimlerin şifahi olmaktan çıkıp daha kitabi ve daha derinlikli birer tercihe dönüşmesinde etkili olmaktadır.

Ne yazık ki günümüzde bu tür konuları sıhhatli bir şekilde ele alıp incelemekten mahrum pek çok kardeşimiz bir mezhebe intisap etmekle mezhepçilik yapmak arasındaki derin farkı hiçbir şekilde kavrayamamakta ve kendi cehaletinin boyunduruğu altında İslam düşmanlarının ayrıştırıcı, bölücü ve yok edici suiistimallerine alet olmaktadırlar. Çevremizi bugün bir ateş çemberine dönüştüren siyasi mühendislik çabaları incelendiğinde hemen her birinde hâkim olan temel unsurun bizim gafletimizden, cehaletimizden ve en temel konularda dirayet göstermekten aciz zaaflarımızdan beslendiğini görmek zor değildir.

Bugün artık bize düşen Din-i Mübin-i İslam'ı kendi asli kaynaklarıyla buluşarak öğrenmek, bunun yol ve imkânlarına her fırsatta sahip olmak, mezhep konusunda da ayrımcılık yapmakta ısrar eden, ancak ilmi düzeyde sürdürülebilecek tartışmaları alelade birer polemiğe ve gerilim edebiyatına dönüştüren fitnelere karşı dikkatli olmaktır. Tarihte hiçbir şekilde yaşanmadığı gibi bugün de asla yaşamak istemediğimiz mezhepçilik fitnesinin yakın coğrafyamızda ortaya çıkardığı olaylar hepimizin ders almasını gerekli kılmaktadır.

Her bir mümin kardeşimizin kendi dini inanç ve amellerini öteden beri olduğu şekliyle ve sahih bir usule bağlı olarak kendi mezhebinde sürdürmesinde hiçbir sorun yoktur. Sorun kendi mezhebini başka mezheplerden üstün görmekle, kendisi gibi inanmayan ya da amel etmeyenlerin küfrüne karar verebilecek kadar ileri gitmekle başlamaktadır. Oysa birlik ve beraberliğimizi yok edecek bir fitne ateşine teslim olmaktan her fırsatta Cenab-ı Hakk'a sığınmamız gerekmektedir. Dini tercihlerimizin, inanç ve amellerimizin sıhhat ve selameti her şeyden önce Yüce Kitabımız ve Resûl-i Ekrem Efendimizin aleyhsselatü vesselamın sünnet-i seniyyesi dairesinde kalarak ancak bir anlam kazanabilecektir. Her bir mezhep bizi bu gerçeklikle tanıştırmayı başardığı ölçüde muteberdir ve haktır.